TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ SÍDELNEJ IDENTITY

Gabriela Czaková

Abstract

The contribution analyses the residential identity and its basic concepts – residence and identity. It characterizes the theoretical resort of the residential identity and the relationship of the man to municipal territory. The relationship to municipal territory can be positive and negative. Negative or positive relationship to settlements determined the identity of person. The emigration of population from the municipal territory disrupts the identity of population with the territory, where the population lives.

Keywords: territorial identity, residential identity, suburbanization

Úvod

Problematika sídelnej identity je úzko spojená s vhodnými sídelnými podmienkami, priaznivou sociálnou klímou v sídle a mnohými ďalšími objektívnymi, či subjektívnymi faktormi. Je výsledkom individuálnych, či skupinových identifikácií človeka a viaže sa na priestor, v ktorom človek realizuje svoj život, vytvára sociálne vzťahy a vstupuje do rôznych sociálnych procesov, v ktorých sa formuje vzťah k tomuto priestoru (Strussová, 2005).

Neoddeliteľnou súčasťou a zmyslom sídelnej identity je hľadanie, naväzovanie a pokračovanie vlastnej dejinnej existencie. Nadobúda na dôležitosť a význam v súvislosti so stále sa zmenšujúcim pôsobením „územnej ohraničenosti“ a naopak, so zväčšovaním vonkajších vplyvov na utváranie identity obyvateľstva daných územných celkov (Vencálek, 1998b).

Cieľom príspevku je podať základné informácie o problematike sídelnej identity. K naplneniu cieľa je potrebné charakterizovať pojmy sídlo a identita, ktorých spojením vzniká výraz s novým pojmovým obsahom - sídelná identita. Sídelnú identitu určuje vzťah človeka k sídlu, k miestu, v ktorom človek žije. Človek, ktorý sa identifikuje so svojím bydliskom, realizuje v ňom svoj život, sa viac zaujíma o dianie v sídle ako človek, ktorý je v danom sídle „nový“, ktorý sa do neho prisťahoval. Imigranti z mesta prinášajú do vidieckych sídiel vlastné zvyky a vidiek pomešujú. Podobne aj imigranti z vidieka prinášajú do mesta vidiecke tradície. Nepoznajú sa s domácim obyvateľstvom, nezapájajú sa do rozvoja územia, nemajú vybudovaný vzťah k danému územiu. Podľa Šťastného (2005) je vzťah človeka k sídlu prejavom vysokej sídelnej identity a preto snaha emigrovať z daného spoločenstva je dôsledkom narušenia tejto identity s danou lokalitou. Vzťah sídelnej identity a migračných tendencií je zároveň priamo

úmerňý – t. j. čím viac identity, tým menej migrácie a opačne. To znamená, že sťahovanie obyvateľstva z mesta na vidiek (suburbanizácia), resp. sťahovanie obyvateľstva z vidieka do mesta (urbanizácia) sú základom pre pochopenie sídelnej identity.

Sídelná identita v literatúre

Problematika sídelnej identity v sebe spája priestorovo – historické, sociálno – psychologické, ale aj ekonomicko - environmentálne aspekty. Z toho dôvodu je sídelná identita nielen geografickým či environmentálnym problémom, ale je aj výskumným záujmom sociálnych, psychologických či kulturologických vedných disciplín. Problematika sa priamo i nepriamo odráža v prácach slovenských i zahraničných autorov, napr. Žigrai, 2000; Vencálek, 1998a, 1998b, 1999, 2001a, 2001b; Hasprová, 2004; Naništová, 1998; Kasala, 2006, 2008; Baar, 2001; Bašová, 1996; Frankovský – Homišinová, 2001; Siwek – Kaňok, 2001 a i. Sídelnej identite sa okrem spomínaných autorov venovali aj Falt'an – Strussová, 2005; Strussová, 2005, 2006; Šťastný, 2005; Čitáry, 2001 a iní autori.

Jedným z hlavných činiteľov ovplyvňujúcich sídelnú identitu sú urbanizačné procesy, ktoré sú v geografických prácach značne rozpracované. Problematike sa venovali napr. Ouředníček 2002a, 2002b, 2003, 2007; Sýkora 2001, 2002, 2003; Czaková, 2006, 2007a, 2007b, 2007c, 2009; Slavík – Chlapovič, 2003; Slavík – Kurta, 2007; Slavík – Kohútová, 2008; Muliček, 1999; Matlovič, 2002; Matlovič – Sedláková, 2004; Sedláková, 2005; Dická, 2006 a iní autori.

Charakteristika základných pojmov súvisiacich so sídelnou identitou

Pojem sídelná identita obsahuje dva termíny, ktoré predstavujú osobitné pojmy – sídlo a identita - ich spojením vzniká výraz s novým pojmovým obsahom.

Sídlo vytvára sociálno-priestorový základ života ľudí. Sídla sa stali takou samozrejmosťou, že často si ani neuvedomujeme, aký majú pre nás význam. Sú pre ľudí nevyhnutné, aby mohli uspokojovať svoje potreby, vyrábať, vzdelávať sa. V nich sa rodia a zomierajú. Sídlo je najvšeobecnejšia sociálno-priestorová podmienka života spoločnosti, ktorou ľudia realizujú svoj vzťah k prírode (výroba materiálnych hodnôt), reproduktujú svoj život a utvárajú svoje vzťahy (spoločenské vzťahy) vo vzájomnom spolunažívaní (Pašiak, 1980).

Sídla nie sú charakterizované len veľkým, štruktúralne i významovo diferencovaným súborom najrôznejších prírodných i sociálno-ekonomických objektov, ktoré vnímame svojimi zmyslami, ale sú to predovšetkým samotní ľudia a ich vnútorné prostredie, ktoré im umožňuje realizovať vášnivú tenziu života, t. j. predierať sa k niečomu vyššiemu a dokonalejšiemu (Vencálek, 1998a). Samotný cieľ v tejto podobe je značne imaginárny, lebo po dosadení „dokonalejšieho“ ľudia

túžia po ešte vyššej dokonalosti a chápať toto úsilie v zmysle dosadenia stavu absolútnej usporiadanosti a funkčnosti nemá zmysel. Ten sa javí v rámci prepracovania sa k dokonalosti, čiže usilovania sa o šťastný a spokojný život (Vencálek, 1998a).

Slovo **identita** pochádza z latinského slova *identicus*, čo znamená totožný, rovný. Prisudzujeme mu niekoľko významov (Vencálek, 1998a):

- napr. matematik rozumie identitou rovnosť čísiel,
 - vývojová psychológia hovorí o identite, ako o fenoméne sprevádzajúceho obdobie dospievania človeka,
 - v psychológii osobnosti sa hovorí o tzv. vedomí identity ako o vedomí trvalej totožnosti človeka (Vencálek, 1998a).
 - iný prístup je v sociológii, v ktorej sa zdôrazňuje sociologický význam identity, ale i vzťah k spoločnosti k územia a má niekoľko komponentov (Strussová, 2005):
1. hlboký pocit vlastnej totožnosti založený na prežívaní vlastnej komunity, obsahuje prvok pozitívnej diskriminácie – kto som a čím sa líšim od ostatných,
 2. hodnotový systém, svetonázor, osobnú ideológiu,
 3. súhrn sociálnych rolí – stotožnenie sa jedinca so svojimi životnými rolami,
 4. prežívanie príslušnosti k väčším alebo menším spoločenským celkom, príslušnosť k rôznym spoločenským, etnickým, záujmovým, demografickým a iným skupinám.

Identita hovorí o tom, akým spôsobom sa my sami poznávame v iných ľuďoch, hovorí o tom, do akej miery sa sami chceme stotožniť a zrovnoprávniť s inými osobami. Podstata tohto procesu nespočíva v miere priestorových úrovní a väzieb, ale v samotnom princípe dobrovoľného prijatia rovnocennosti a identického postavenia s inými skupinami obyvateľov, ale aj inými národmi, rasami a pod. (Vencálek, 1998b).

Identita vo všeobecnosti je podstatnou zložkou existencie človeka, javu objektu, či procesov. Je výrazom istej „pozitívnej diskriminácie“, t. j. odlišuje výnimočnosť, jedinečnosť a originalitu subjektov (Strussová, 2005).

Ak vychádzame z podstaty existencie človeka, zistíme, že jeho spokojnosť v krajine je daná časovo-priestorovou rozmanitosťou harmónie vonkajšieho (racionálneho, človeka obklopujúceho) a vnútorného (iracionálneho, v človeku odohrávajúceho sa) prostredia a vzťahu človeka v tomto prostredí. Vzájomná jednota ľudskej racionality a iracionality ovplyvňuje konanie človeka a jeho spokojnosť je závislá od úrovne harmónie vzťahov medzi oboma vnútorne štruktúrovanými aspektmi ľudskej existencie. Preto princíp územnej identity spočíva v rozmanitosti a rôznorodosti prejavov ľudskej pospolitosti. Identita obyvateľov v území je tým významnejšia, čím tesnejšie vzťahy majú medzi sebou ľudia prostredníctvom ich činností, záujmov a úloh, s ktorými sa v priebehu života

v danom priestore stretávajú). Identita človeka sa predovšetkým odvíja od každodennej práce a života obyvateľstva v území, v ktorom človek žije (Vencálek, 1998a).

Vencálek (1998a) transformuje identitu človeka do územia, ľudského sídla a ľudského obydli. Podobne aj Shultz (1994, in Bašová, 1996) vysvetľuje úzku súvislosť medzi identitou človeka, ktorá predpokladá identitu miesta. To znamená, že vzťah človeka k miestu patrí medzi základné ľudské potreby. Identitu ľudského bytia vysvetľuje ako fenomén, ktorý neostáva len v rovine psychologickú, ale premieta sa do ľudského života, do jeho najrôznejších rovín – ako do roviny myslenia tak aj do roviny konania, ako do roviny ideovo – tvorivej, tak aj do roviny aplikačno – realizačnej, do väzieb psychologicko - sociálnych i do väzieb na prostredie urbánne, rurálne i prírodné. Habermas (1994 in Bierbaum, 2005) spája identitu človeka so spoločnosťou, ktorá ako jediná je schopná vybudovať identitu k územiu. Preto sa identita človeka spája s územím, v ktorom človek realizuje svoj život.

Problematickou **územnej identity** sa v minulosti nezaoberalo veľa slovenských, resp. českých geografov z dôvodu nedostatočne rozvinutej kultúrnej geografie a v rámci nej sociálnej geografie (Žigrai, 2000). Podľa tohto autora územná identita obyvateľov bola v minulosti chápaná a utváraná predovšetkým ako príslušnosť ľudí k určitým výtvorom ich práce (k artefaktom). Práve na základe týchto vzťahov a väzieb sa v minulosti vytvorila veľmi silná identita obyvateľov.

Vencálek (1998a) charakterizuje územnú identitu ako rozvojový fenomén, ako nezameniteľnosť, jednotu a zhodnosť a predovšetkým harmóniu v chovaní sa skupiny obyvateľov daného územia v konkrétnom momente (čase). Ako o určitej intelektuálnej schopnosti človeka, resp. kolektívu stotožniť sa s daným miestom v danom čase hovorí o územnej identite Žigrai (2000), pričom ju považuje za vhodné regionalizačné sociálno-geografické kritérium. K najdôležitejším subjektívnym a objektívnym vlastnostiam a znakom územnej identity zaraďuje pocit istoty, spoluzodpovednosti, spoluúčasti, spolurozhodovania, dôvery, dôstojnosti, transparentnosti, ako aj pamäť, zručnosť, postoje, tradície a zvyky

Vzťah človeka k územiu sa utvára počas obdobia dlhšieho sídlenia na určitom území. V priebehu tohto procesu sa utvára vzťah ľudí k tomuto územiu a vznikajú vzťahy a väzby navzájom medzi nimi. Charakter týchto väzieb a vzťahov podmieňuje sociálno – priestorovú identifikáciu ľudí k svojmu bydlisku, najbližšiemu okoliu, sídlu, regiónu, či štátu.

V rámci tohto chápania možno rozdeliť územnú identitu na národnú (štátnu) identitu, regionálnu identitu a lokálnu, teda sídelnú identitu. Vyššie dimenzie územnej identity sú nadnárodná a planetárna identita.

Každý z týchto územných celkov môže vystupovať aj ako samostatný subjekt a odlišuje sa aj svojimi identifikačnými väzbami, perцепčným obsahom a ďalšími rozlišovacími znakmi. Znamená to, že tieto formy sociálno – priestorovej

identity môžeme charakterizovať na základe istých dominantných znakov. Vo všeobecnosti platí, že „identita väčšiny územných celkov je prepojená obvykle s identitou vyšších územných, kultúrnych či spoločenských celkov. V mnohých prípadoch však vykazuje relatívnu samostatnosť, jej znaky sú veľmi výrazné a umožňujú jej existenciu bez poznania kontextu, z ktorého táto identita vychádza. Inokedy je nutné pre pochopenie tejto identity poznať rámec, z ktorého vychádza“ (Jaššo, 2001 in Strussová, 2005).

Najnižšou dimenziou územnej identity je **lokálna (sídlná) identita**, ktorá predstavuje väzbu človeka k miestu, v ktorom žije.

Sídlna identita je mikroregionálnou a lokálnou súčasťou územnej identity, ktorá poukazuje na vzťah človeka k sídlu, v ktorom prežíva svoj život.

Na problematiku sídelnej identity poukázala Feldmanová (1990 in Naništová, 1998). Podľa autorky sa tento typ identity opisuje cez generalizované skúsenosti pri vytváraní psychologických vzťahov s konkrétnymi rámcami bývania. Myšlienky, prežívania, preferencie, hodnoty, ciele a spôsoby správania a zručnosti, ktoré definujú identitu osoby k typu bývania, tak umožňujú transfer symbolických a afektívnych vzťahov a tým aj udržiavanie určitých vlastností domova, ktorú potvrdzujú osobnú identitu jedinca.

Šťastný (2005) definuje sídelnú identitu ako kolektívnu sebaidentifikáciu, ktorá je pre lokálne spoločenstvo mobilizujúcim a zjednocujúcim činiteľom.

Strussová (2005, 2006) charakterizuje sídelnú identitu ako pozitívne vyjadrenie vzťahu človeka k sídlu. Ide práve o to, na akých hodnotách sa sídelná identita formuje. Je zrejmé, že človek, ktorý sa identifikuje so svojim bydliskom, realizuje v ňom svoj život, sa viac zaujíma o dianie v sídle, pociťuje väčšiu mieru zodpovednosti za jeho rozvoj, upevňuje a rozširuje aj jeho samosprávne aktivity. Priaznivý vzťah k sídlu – vedomie hrdosti sídelnej príslušnosti, vyššia spolupatričnosť a zainteresovanosť obecného spoločenstva napomáha k progresívnejšiemu riešeniu sídelných problémov a celkovej prosperite a rozvoju sídla. Sídlna identita odráža vzťah človeka, spoločenských skupín, či sídelného spoločenstva k svojmu sídlu, sídelnému priestoru a spoločenstvu sídla, ale obsahuje i prvky symbolickej kultúry, ktoré sú viazané na zážitky, spomienky, hodnoty, postoje, pocity a skúsenosti jednotlivca. Veď kultúra a civilizácia predstavujú umelé prostredie ľudskej existencie, ktorého vyvážený harmonický vývoj vo vzťahu k svojmu sídlu je podmienkou pri zdokonaľovaní podmienok ľudskej existencie ako objektu bezprostredne pôsobiaceho na ľudský subjekt. Rozvoj kultúry teda nie je možný bez pozitívneho vzťahu človeka k sídlu, v ktorom žije (Hammerová – Moravčíková, 1991).

Sándor (2002) spája sídelnú identitu s minulosťou, s históriou, kultúrou, tradíciami a skúsenosťami staršej generácie v jednotlivých obciach.

Vzťah človeka k určitému miestu je dôležitým kritériom pri zisťovaní pozitívnej alebo negatívnej totožnosti k územiu, v ktorom človek žije. Čím má miesto viac subjektívnych významov pre ľudí, tým je jeho „genius loci“ „bohatší“

a miesto tak získava na atraktivite. Práve preto má pri súčasných lokalizačno - globalizačných snahách a procesoch nesmierny zmysel (Ivanička, 1997). Predpokladom sídelnej identity je percepcia, to znamená, že je potrebné ju poznať, pochopiť ju, uvedomiť si ju a zaujať k nej postoj. Ide teda o to, že identita je viazaná na svojho percipienta, na jeho sociálne skúsenosti, podmienky života a predstavy o budúcnosti. V tomto zmysle možno povedať, že podstatou sídelnej identity je spojenie minulosti s prítomnosťou pre budúcnosť. Identita so sídlom nezaniká okamihom nášho odchodu, ani prerušením akéhokoľvek spojenia so sídlom, ale vytvára si svoje vnútorné väzby k sídlu vo forme spomienok, pocitov, emócií (Strussová, 2005).

Agenda 21 (2001) poukazuje na vzťah sídelnej identity a migrácie obyvateľstva na vidiek. Podľa tohto dokumentu je sídelná identita ovplyvnená práve sťahovaním obyvateľstva na vidiek, čo vedie k opätovnému oživeniu vidieka najmä novým obyvateľstvom – k procesom suburbanizácie. Tento proces však môže viesť k zníženiu sídelnej identity domáceho obyvateľstva narušením prirodzenej sociálnej štruktúry spoločnosti, tradičných foriem osídlenia, architektonickej objektovej skladby a pod. Zníženie sociálneho, kultúrneho a environmentálneho vedomia môže viesť k postupnej vnútornej izolácii a pasivite obyvateľov, čo sa premieta aj do ich nevhodného správania sa v krajine.

Podľa Strussovej (2006) a Korca (1999) sú urbanizačné procesy jedným z hlavných činiteľov, ktoré podstatne narúšajú sociálno-priestorovú identitu a štruktúru mestských i vidieckych obcí. Ide najmä o zmeny spojené s miestom trvalého bývania, spôsob bývania, zmeny v postavení sídiel, sociálnej štruktúry a sociálnych vzťahov v sídlach.

Urbanizácia je však najmä sociálno-priestorovým procesom, pretože spôsobuje zásadné premeny v spoločnosti (zmenu spôsobu života obyvateľov...) i v organizácii priestoru (polarizáciu ekonomických aktivít obyvateľstva, infraštruktúry do urbanizačných priestorov) (Radváni, 1991).

Urbanizácia a s ňou spojená industrializácia spôsobili postupné vyludňovanie vidieckych obcí emigráciou mladších generácií do miest, čo položilo základy súčasnému „šedovlasému“ syndrómu vidieka. Popieranie tradície, súkromnovlastníckych princípov spôsobilo zmenu myslenia a vzťahu ľudí k prostrediu. Vytratila sa nápaditosť, invencia a zavládla akási uniformita, ktorá sa prejavila i v krajinnom prostredí. Tieto sídla boli najviac zasiahnuté centralizáciou a s ňou spojeným administratívnym zlučovaním - integráciou, ako aj dezintegráciou obcí a stratou ich právnej a sídelnej identity. V tejto skupine boli vytypované sídla na stagnáciu a postupný zánik ako tzv. „neperspektívne sídla“ (Slavík, 1998a).

Na integráciu a dezintegráciu obcí má veľký vplyv priebeh ľudskej histórie ako jeden z faktorov podmieňujúcich identitu vzťahujúcu sa k sídlam. Uvedená história je veľmi dôležitá hlavne v takom geografickom priestore, v ktorom v priebehu dejín dochádza k výraznejším územno – správnym zmenám, ktoré

rozdeľovali pôvodné spoločenstvá do rôznych štátností, rovnako ako tie, ktoré viedli k migračným pohybom (Falt'an – Strussová, 2005). Integračný proces spôsobil najväčší zásah do štruktúry administratívno – územných jednotiek za celé 20. storočie, zmeny vo veľkostnej štruktúre obcí a dynamike rastu miest, likvidáciu väčšiny ekonomických aktivít (zostala zväčša len obytná funkcia), výrazný pokles participácie obyvateľov v správe, riadení a živote obcí, zhoršenie životného prostredia (Slavík, 1998b). Miestne názvy (úradné názvy obcí) prekonal neobyčajne pestrý vývin. Veľké množstvo zmien je jednak výsledkom pomad'arčovania a poslovenčovania, zmien názvov obcí a zmien ideologického charakteru. Niektoré zmeny pretrvávajú aj vtedy, keď etnikum v danom území už z rôznych dôvodov nevystupuje. Sú to aj stopy archíválne, ktoré dokumentujú napr. historický vývin a premeny názvov miest a obcí, kto v nich žil z hľadiska etnickej skladby v minulosti. Návrat k pôvodnému názvu obcí vedie i k obnove identity obyvateľov.

Jedna z najdôležitejších etáp urbanizačného procesu je **suburbanizácia**, ktorá okrem zmien v sociálno-priestorovej štruktúre sídla prináša zmeny aj vo funkčnej diferenciacii miest (Čajka, 2000).

Suburbanizácia je proces prejavujúci sa v industriálnej a postindustriálnej fáze urbanizácie. Je odvodený z anglického názvu „suburb“ - predmestie. Suburbanizácia je pomerne komplexný proces, ktorý je vyvolaný celou radou vzájomne sa podmieňujúcich faktorov. Mnohé z nich ovplyvňujú rast miest, iné zasa priaznivo pôsobia na pozvoľné rozširovanie miest do okolitej krajiny (Matlovič, 2002).

Na území Slovenska suburbanizácia nemá veľkú tradíciu, pretože v roku 1950 žilo ešte stále 75,1 % obyvateľstva na vidieku. Do roku 1961 tento počet poklesol na 70,3 % a do roku 1970 na 63 % (Czaková, 2009).

Na suburbanizáciu možno pozerat' i ako na zmenu spôsobu života „suburbanizujúcich sa“ obyvateľov. Tí prispôbujú svoj životný štýl životným podmienkam v novom bydlisku a zároveň ovplyvňujú i charakter suburbárnych lokalít. Stále viac vidieckych obyvateľov sa dostáva do kontaktu s mestskými funkciami, mestským spôsobom života. Nové obyvateľstvo suburbárnych lokalít nesie so sebou niektoré zvyky, spôsoby chovania, trávenie voľného času, ktoré majú vplyv na pôvodné obyvateľstvo predmestských oblastí. Toto ovplyvňovanie stále väčšieho územia a väčšej časti spoločnosti je niekedy označovaná ako nepriama urbanizácia a predstavuje priestorové šírenie mestských prvkov a mestského spôsobu života (Ouředníček, 2003). Strácajú sa typické spôsoby a prvky charakteristické pre vidiecke sídlo (Rózová, 2002). Podľa Štastného (2005) silná teritoriálna identita obyvateľstva znamená spravidla aj najnižšiu priestorovú migráciu.

Záver

Vzťah k obci úzko súvisí s atraktivitou a budúcnosťou obce. Priaznivý vzťah k sídlu – vedomie hrdosti sídelnej príslušnosti, vyššia spolupatričnosť a zainteresovanosť obecného spoločenstva napomáha k progresívnejšiemu riešeniu sídelných problémov a k celkovej prosperite a rozvoju sídla. Najpozitívnejším vyjadrením vzťahu človeka k bydlisku je jeho stotožnenie s domovom, keď miesto bývania zabezpečuje aj sociálne a emotívne potreby človeka. Sídelnú identitu chápeme ako dôležitý mobilizačný zdroj, ktorý je potrebné rozhodne využiť v prospech rozvoja sídiel a ich obyvateľov. Je spojená so zásadnými zmenami v princípoch riadenia sídiel pri návrate obecnej samosprávy, keď obce získali kompetencie na spravovanie svojich obecných záležitostí, budujú si svoju suverenitu a mobilizujú vonkajšie i vnútorné potenciály pre svoj rozvoj (Strussová, 2005). Je to obdobie návratu k sídelným tradíciám, vzťahu k územiu, hľadanie svojráznosti a osobitosti sídiel, historickej continuity s cieľom aktivizovať individuálnu a skupinovú aktivitu, ktorá by viedla k prosperite sídiel.

Príspevok bol spracovaný v rámci projektu VEGA 1/0574/08 „Zmeny využívania krajiny obvodu Nitry a perspektívy jeho rozvoja v kontexte vývoja spoločensko-ekonomických a prírodných podmienok.

Príspevok bol spracovaný v rámci projektu CGA VI/9/2008 Sídelná identita ako východisko pre TUR na príklade Nitrianskeho kraja.

Literatúra

Agenda 21 a ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja. 2001. 2. vyd. Bratislava: MŽP SR, 2001. 784 s. ISBN 80-88833-03-5

Baar, V. 2001. Modely multikultúrnych spoločností a národnej identity. In *Otázky národnej identity – determinanti a subjektívni vnímaní v podmienkach súčasnej multietnickej spoločnosti*. Praha, Opava : Slezské zemské muzeum, Karlova univerzita. 2001. s. 10-18. ISBN 80-86224-27-9

Bašová, S. 1996. Regionálna identita vidieckych sídiel. Dizertačná práca. Bratislava : STU, 1996, 246 s.

Bierbaum, E. 2005. Városkutató, város – identitás. Kutatási irányzatok és módszerek összefoglalása. Dostupné na internete: http://www.sze.hu/etk/konferencia/publikacio/Net/eloadas_sipos_erika_bierbaum_erika.doc[cit.2008.06.09.]

Czaková, G. 2006. Analýza migračného pohybu obyvateľstva Nitrianskeho kraja v rokoch 1996 – 2005. In *Geografická revue*. Banská Bystrica : UMB roč. 2, 1996, č. 2, s. 273-280. ISSN 1336-7072

- Czaková, G. 2007a.** Migračný pohyb obyvateľstva Nitrianskeho kraja v roku 2005. In *Geografické informácie 11: problémy geografického výskumu Česka a Slovenska*. Nitra : UKF, 2007. s. 37-43. ISBN 978-80-8094-137-6
- Czaková, G. 2007b.** Suburbanizácia mesta Nitra v roku 2005. In *Mladí vedci 2008: vedecké práce doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov*. Nitra : UKF, 2008. s. 431-439. ISBN 978-80-8094-285-4
- Czaková, G. 2007c.** Prirodzený a migračný pohyb obyvateľstva v sídlach Nitrianskeho kraja v roku 2005. In *VIII. Vedecká konferencia doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov: zborník príspevkov*. Nitra : UKF, 2007. s. 579-589. ISBN 978-80-8094-106-2
- Czaková G. 2009.** Vývoj urbanizácie a mestského obyvateľstva Slovenska. In *Geografické aspekty stredoevropského priestoru*. Brno : Masarykova univerzita, 2009. s. 157-161. ISBN 978-80-210-4947-5
- Čajka, P. 2000.** Dynamika transformačných zmien intraurbánnych štruktúr. In *Dynamické vývojové procesy a štruktúry a ich medzinárodný kontext*. Banská Bystrica : UMB, 2000. s. 215 – 221. ISBN 80 – 8055-317-8
- Čitáry, I. 2001.** Filozofia bývania – základ identity vidieckych sídiel. In *Nekonvenčné prístupy k tvorbe slovenského vidieka*. Nitra : SPU, 2001. s. 121 – 126. ISBN 80-7137-917-4
- Dická, J. 2006.** Suburbanizácia mesta Košice a jeho zázemia. In *Geografická revue*. Banská Bystrica : UMB roč. 2, 2006, č. 2, s. 295 – 308. ISSN 1336-7072
- Falt'an, Ľ. – Strussová, M. 2005.** Multietnické pozadie sídelno-priestorovej identity Slovákov na Slovensku a v diaspórach a enklávach mimo Slovenska. In *Fenómén sídelno-priestorovej identity v multietnickom prostredí*. Pezinok : Sociologický ústav SAV, 2005. s. 10 - 28. ISBN 80-85544-40-7
- Frankovský, M. – Homišinová, M. 2001.** Posudzovanie identifikácie s makrosociálnymi útvarmi a percepcia sociálnych noriem medzietnických vzťahov z hľadiska majority a minority na Slovensku. In *Otázky národní identity – determinanti a subjektivní vnímání v podmínkách současné multietnické společnosti*. Praha, Opava : Slezské zemské muzeum, Karlova univerzita. 2001. s. 37-47. ISBN 80-86224-27-9
- Hammerová – Moravčíková, H. 1991.** Kultúra, civilizácia a sídelná sféra. In *Životné prostredie*, roč. 25, 1991, č. 1, s. 45 – 47. ISSN 0044 – 4863
- Hasprová, M. 2004.** Územná identita – rozvojový fenomén. In *5. vedecká konferencia doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov*. Nitra : UKF, 2004. s. 246 - 250. ISBN 80-8050-670-1
- Ivanička, K. 1997.** Základy synergetiky. 1. vyd. Banská Bystrica : UMB, 1997. 137 s. ISBN 80-8055-076-X
- Kasala, 2006.** Meniaca sa identita miesta: metodika výskumu. In *Geografická revue*, Banská Bystrica : UMB. 2006, roč. 2, č. 2, s. 709-723

- Kasala, 2008.** Teoreticko – metodologické východiská výskumu identity lokality. In *Acta geographica Universitatis Comenianae*. Bratislava : UK, 2008. s. 155-167. ISBN 978-80-223-2587-5
- Korec, P. 1999.** Predpoklady zmien sociálno – priestorovej štruktúry slovenských miest. In *Folia geographica* 3. Prešov : Prešovská univerzita, 1999. ISBN 80-88722-64-0
- Matlovič, R. 2002.** Teoreticko – metodologický rámec komplexnej geografickej interpretácie priestorovej štruktúry mesta. In *Folia geographica* 6. Prešov : Prešovská univerzita, 2002. s. 127 – 143. ISBN 80-8068-128-7
- Matlovič, R. – Sedláková, A. 2004.** Suburbanizácia – transformačný proces priestorovej organizácie postkomunistických miest (empirický príklad Prešova). In *Folia geographica* 7. Prešov : Prešovská univerzita, 2004. s. 75 – 101. ISBN 80-8068-270-4
- Mulíček, O. 1999.** Prostorové suburbanizační změny v JZ sektoru Velkého Brna. In *Folia geographica* 3. Prešov : Prešovská univerzita, 1999. s. 63 – 66. ISBN 80-88722-64-0
- Naništová, E. 1998.** Dimenzie väzby na miesto rodiska a ich verifikácia 40 rokov po nútenej geografickej relokácii. In *Sociológia*. 1998, roč. 30, č. 4, s. 377-394. ISSN 0049 - 1225
- Ouředníček, M. 2002a.** Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu. In *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha : Ústav pro ekopolitiku, 2002. s. 39-54. ISBN 80-901914-49-5
- Ouředníček, M. 2002b.** Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu. Dostupné na internete: <http://web.natur.cuni.cz/~slamak/uvvm/suburb.html> [cit.2008.06.09.]
- Ouředníček, M. 2003.** Suburbanizace Prahy. In Sociologický časopis, roč. 39, 2003, č. 2, s. 235 – 253. ISSN 0038 - 0288
- Ouředníček, M. 2007a.** Differential Suburban Development in the Prague Urban Region. Dostupné na internete: <http://web.natur.cuni.cz/~slamak/gacr/annaler.pdf> [cit.2008.06.09.]
- Pašiak, J. 1980.** Človek a jeho sídla. 1. vyd. Bratislava : OBZOR, 1980. 274 s. ISBN 65-065-80
- Radváni, P. 1991.** K vývoju urbanizácie na Slovensku. In *Životné prostredie*, roč. 25, 1991, č. 1, s. 8 – 17. ISSN 0044 - 4863
- Rózová, Z. 2002.** Životné prostredie vo vidieckych sídlach. In *Životné prostredie*, roč. 36, 2002, č. 6, s. 317 – 320. ISSN 0044 - 4863
- Sándor, O. 2002.** Történeti hagyomány és lokális identitás Székelyszomboron. Dostupné na internete: http://www.hhrf.org/kisebbssegkutatas/kk_2002_02/cikk.php?id=1120 [cit.2008.06.09.]
- Siwek, T. – Kaňok, J. 2001.** Mapa regionální identity Českého Slezska. In *Otázky národní identity – determinanti a subjektivní vnímání v podmínkách současné*

multietnické spoločnosti. Praha, Opava : Slezské zemské muzeum, Karlova univerzita, 2001. s. 105-113. ISBN 80-86224-27-9

Slavík, V. 1998a. Územné zmeny obcí v Slovenskej republike v etape transformácie (1990 – 1998). In *Geographica* Nr. 41, 1998. s. 137 – 149. ISBN 80-223-1372-6

Slavík, V. 1998b. Mestá Slovenskej republiky v transformačnej etape. In *Geografie X*. Brno : Masarykova univerzita, 1998. s. 128 – 135. ISBN 80-210-1784-8

Slavík, V. – Chlapovič, T. 2003. Územné plány obcí ako predpoklad suburbanizácie v zázemí Bratislavy. In *Geografie IV*. Brno : Masarykova univerzita, 2003. s. 137-141. ISBN 80-210-1784-8

Slavík, V. – Kurta, T. 2007. Rezidenčná suburbanizácia v zázemí Bratislavy – nový trend v migrácii obyvateľstva. In *Forum Staticum Slovaca*, roč. 3, 2007, č. 3, s. 201 - 207. ISSN 1336 – 7420

Slavík, V. – Kohútová, T. 2008. Vývoj rezidenčnej suburbanizácie v okrese Senec v rokoch 1990-2006. In *Geografické informácie* 12. Nitra : UKF, 2008. S.131-138. ISBN 978-80-8094-541-1

Strussová, M. 2005. Sídlna identita Slovákov v multietnickom prostredí a jej súvislosti. In *Fenómén sídelno-priestorovej identity v multietnickom prostredí*. Pezinok : Sociologický ústav SAV, 2005. s. 53 – 69. ISBN 80-85544-40-7

Strussová, M. 2006. Sídlna identita a vzťah k sídlu. Dostupné na internete: <http://sociologiapasiak.webpark.sk/socprobmadad.html/#1#1> [cit.2008.06.09.]

Šťastný, Z. 2005. Ekonomické a vlastnícko-majetkové pozadie lokálnej identity ako kolektívnej sebaidentifikácie s priestorom. In *Fenómén sídelno-priestorovej identity v multietnickom prostredí*. Pezinok : Sociologický ústav SAV, 2005. s. 90 – 103. ISBN 80-85544-40-7

Sedláková, A. 2005. Identifikácia procesov rezidenčnej suburbanizácie na základe bilancie pohybu obyvateľstva. In *6. vedecká konferencia doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov*. Nitra : UKF, 2005. s. 281 – 284. ISBN 978-80-8094-106-2

Sýkora, L. 2001. Post – communist city. In *XII Konwersatorium Wiedzy o Mieście. Miasto Postsocjalistyczne – organizacja przestrzeni i jej przemiany*. Łódź : Katedra Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego, Komisja Geografii Osadnictwa i Ludności PTG, 2001. s. 41 – 45

Sýkora, L. 2002. Suburbanizace a její důsledky: výzva pro výskum, usměrňování rozvoje území a společenskou angažovanost. In *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha : Ústav pro ekopolitiku, 2002. s. 9 – 19. ISBN 80-901914-49-5

Sýkora, L. 2003. Suburbanizace a její společenské důsledky. In *Sociologický časopis*. 2003, roč. 39, č. 2, s. 217 – 232

Vencálek, J. 1998a. Protisměry územní identity.1. vyd. Český Těšín : OLZA, 1988. 206 s. ISBN 80-86082-10-5

Vencálek, J. 1998b. Územní identita jako rozvojový fenomén nejen regionální geografie. In *Geografické informácie*. Nitra : UKF, 1998. s. 124 – 135. ISBN 80-85183-98-6

Vencálek, J. 1999. Jednoznačnost a logičnost verus nejednoznačnost a protisměrnost při vnímání krajiny. In *Geografie XI*. Brno : Masarykova univerzita, 1999. s. 254 – 260. ISBN 80-210-2138-1

Vencálek, J. 2001a. Umění generalizace jako předpoklad vnímání koheze regionů (nejen) středoevropského prostoru. In *Geografické aspekty středoevropského prostoru*. Brno : Masarykova univerzita, 1999. s. 197 – 201. ISBN 80-210-2664-2

Vencálek, J. 2001b. Územní identita – subjektivní fenomén společenského rozvoje. In *Otázky národní identity – determinanti a subjektivní vnímání v podmínkách současné multietnické společnosti*. Praha, Opava : Slezské zemské muzeum, Karlova univerzita. 2001. s. 133-138. ISBN 80-86224-27-9

Zibrin, P. 2000. Dynamika vývoja sídelných aglomerovaných systémov. In *Dynamické vývojové procesy a štruktúry a ich medzinárodný kontext*. Banská Bystrica : UMB, 2000. s. 33 – 41. ISBN 80 – 8055-317-8

Žigrai, F. 2000. Možnosť použitia územnej identity ako kritéria pri vymedzovaní územno-správnych jednotiek. In *Geografické štúdie* Nr. 7. Banská Bystrica : UMB, 2000. s. 2 – 11. ISBN 80-8055-443-9

THE THEORETICAL SOLUTION OF THE RESIDENTIAL IDENTITY

Summary

The socialist development in Slovakia caused the strong industrialisation and the industrialisation of agriculture too. It caused the migration of population from the villages to the towns, the destruction of the environment, the destruction of the traditional settlements (overpeopled towns, devastated villages). After a year 1989 it has began the process of the renovation of autonomy the settlements and the renovation of resident identity. The villages came back to the traditions and they realized the individual and the grouped activities for the prosperity of the settlements. The residential identity is very necessary for the development of settlements.

RNDr. Gabriela Czaková

Katedra geografie a regionálneho rozvoja FPV UKF v Nitre

Tr. A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

E – mail: gczakova@ukf.sk

Recenzovala: doc. RNDr. Alena Dubcová, CSc.